

UDK:911.3:34

Maxliyoxon K.ERNAZAROVA,

Mustaqil tadqiqotchi, Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti, Toshkent, O'zbekiston

E- mail: ernazarovmaxliyohon@gmail.com, ORCID: 0009-0007-2618-7896

Toshkent shahar Yashnobod tumani 23-maktabning O'IBDO O.Kalilova taqrizi asosida

ONA TILI DARSLARIDA KOLLABORATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA NUTQIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Аннотация

Mazkur maqolada ona tili darslarida kollaborativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi ona tili ta'limida o'quvchilarning faqat lingvistik bilimlarni egallashi bilan cheklanib qolmasdan, mazkur bilimlarni turli nutqiy vaziyatlarda mustaqil va maqsadga muvofiq qo'llay olishiga bo'lgan ehtiyoj bilan belgilanadi. Maqolada ona tili ta'limining mazmuni, didaktik yondashuvlar va kollaborativ ta'limning nazariy asoslari o'zaro bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Ilmiy-metodik adabiyotlar tahlili kollaborativ faoliyat o'quvchilarning o'zaro muloqoti, fikr almashishi, savol-javob qilishi, fikrni asoslash va birgalikda xulosa chiqarishi uchun tabiiy kommunikativ muhit yaratishini ko'rsatadi. Shuningdek, 5–6-sinf ona tili darslarida “Jigsaw”, “Think–Pair–Share”, guruhli muhokama, rolli topshiriq, hamkorlikdagi matn yaratish va o'zaro tahrir kabi faoliyatlardan foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari kollaborativ ta'limni maqsadli va tizimli tashkil etish o'quvchilarning og'zaki hamda yozma nutqini rivojlantirish uchun metodik imkoniyatlarni kengaytirishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Ona tili ta'limi, kollaborativ ta'lim, nutqiy ko'nikma, nutqiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, hamkorlik, guruhli ta'lim, 5–6-sinf, interfaol metod, nutqiy faoliyat.

РАЗВИТИЕ РЕЧЕВЫХ УМЕНИЙ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ СОВМЕСТНОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация

В статье представлен теоретический анализ развития речевых умений учащихся с использованием технологий совместного обучения на уроках родного языка. Актуальность исследования обусловлена необходимостью не просто усвоения учащимися лингвистических знаний в процессе изучения родного языка, но и их самостоятельного и адекватного применения в различных коммуникативных ситуациях. В статье во взаимосвязи рассматриваются содержание обучения родному языку, дидактические подходы и теоретические основы совместного обучения. Анализ научно-методической литературы показывает, что совместная деятельность создает естественную коммуникативную среду, в которой учащиеся взаимодействуют, обмениваются идеями, участвуют в диалоге (вопрос-ответ), обосновывают свои взгляды и совместно делают выводы. Кроме того, разработаны практические рекомендации по применению таких методов и приемов, как «Ажурная пила» (Jigsaw), «Подумай — объединись в пару — поделись» (Think–Pair–Share), групповые дискуссии, ролевые игры, совместное создание текстов и взаимное редактирование, на уроках родного языка в 5–6-х классах. Результаты исследования демонстрируют, что целенаправленная и систематическая организация совместного обучения расширяет методические возможности развития устных и письменных речевых умений учащихся. **Ключевые слова:** Обучение родному языку, совместное обучение, речевые умения, речевая компетенция, коммуникативная компетенция, сотрудничество, групповое обучение, 5–6-е классы, интерактивный метод, речевая деятельность.

DEVELOPING SPEECH SKILLS IN NATIVE LANGUAGE LESSONS BASED ON COLLABORATIVE LEARNING TECHNOLOGIES

Annotation

This article presents a theoretical analysis of developing students' speech skills through the use of collaborative learning technologies in native language lessons. The relevance of the study is underscored by the need for students not merely to acquire linguistic knowledge in native language education, but to apply that knowledge independently and appropriately in various communicative situations. The article examines the content of native language education, didactic approaches, and the theoretical foundations of collaborative learning in an interconnected manner. An analysis of scientific and methodological literature indicates that collaborative activity creates a natural communicative environment for students to interact, exchange ideas, engage in question-and-answer sessions, substantiate their views, and draw conclusions collectively. Furthermore, practical recommendations have been developed for utilizing activities such as "Jigsaw," "Think–Pair–Share," group discussions, role-play tasks, collaborative text creation, and peer editing in 5th and 6th-grade native language lessons. The research findings demonstrate that organizing collaborative learning in a purposeful and systematic manner expands methodological opportunities for developing students' oral and written speech skills.

Key words: Mother tongue education, collaborative learning, speech skills, speech competence, communicative competence, cooperation, group learning, 5th–6th grades, interactive method, speech activity.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchining bilimni o'zlashtirishi bilan bir qatorda, uni amaliy faoliyatda qo'llay olishi, o'z fikrini mustaqil ifodalashi va turli kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot qila olishi muhim natijalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ona tili fani o'quvchilarning nutqiy faoliyatini shakllantirish va rivojlantirishda alohida o'rin tutadi. Chunki ona

tili darslarida egallangan grammatik, leksik va uslubiyl bilimlar o'quvchining og'zaki hamda yozma nutqida amaliy namoyon bo'lishi kerak.

Ona tili ta'limining mazmuni ham o'quvchining til hodisalarini bilishi bilan birga, ulardan nutqiy faoliyat jarayonida foydalana olishiga yo'naltirilishi lozim. G'ulomov va Ne'matov

ona tili ta'limi mazmunini belgilashda til hodisalarini o'rganish bilan ularni nutqiy faoliyatda qo'llash o'rtasidagi uzviylikka e'tibor qaratadilar [1; 2]. Shu jihatdan ona tili darslarida o'quvchi faqat qoidani aytib beruvchi emas, balki til vositalaridan foydalanib fikr yaratuvchi faol subyekt sifatida ishtirok etishi zarur.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasiga alohida e'tibor berilmoqda. Amaldagi ona tili faniga oid o'quv dasturlarida nutqiy kompetensiya tinglab tushunish, o'qish, so'zlash va yozish kabi faoliyatlarni qamrab olishi ko'rsatilgan [3]. Demak, ona tili darsining samaradorligini faqat o'quvchining grammatik qoidalarni qay darajada eslab qolishi bilan emas, balki ushbu bilimlardan nutqiy vaziyatda qanday foydalana olishi bilan ham baholash zarur.

Mazkur vazifani amalga oshirishda o'quvchining faol ishtirokiga asoslangan pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday texnologiyalardan biri kollaborativ ta'limdir. Kollaborativ ta'lim o'quvchilarning juftlik yoki kichik guruhlarda umumiy topshiriqni bajarishi, o'zaro fikr almashishi, bir-birining fikrini tinglashi va umumiy natijaga erishishini nazarda tutadi. Johnson, Johnson va Holubec tomonidan ishlab chiqilgan hamkorlikka asoslangan ta'lim konsepsiyasida guruh faoliyatining samaradorligi ijobiy o'zaro bog'liqlik, individual mas'uliyat, o'zaro muloqot va guruh faoliyatini tahlil qilish kabi omillar bilan bog'lanadi [8].

Kollaborativ ta'limning til o'qitishdagi ahamiyati ham zamonaviy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Til ta'limiga bag'ishlangan tadqiqotlarda o'quvchilarning o'zaro fikr almashishi, ma'noni kelishib aniqlashi va umumiy topshiriqni bajarishi til ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qilishi qayd etilgan [9; 10].

Shu sababli 5–6-sinf ona tili darslarida kollaborativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning metodik imkoniyatlarini aniqlash va nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb masalalardan biridir.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo'lib, unda eksperimental guruh va nazorat guruhi tashkil etilmagan. Tadqiqotning asosiy metodlari sifatida ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini ona tili ta'limining mazmuni va metodikasiga oid mahalliy ilmiy-metodik qarashlar, didaktik ta'lim metodlariga oid tadqiqotlar hamda kollaborativ ta'limning zamonaviy nazariyalari tashkil etdi. Xususan, G'ulomov va Ne'matovning ona tili ta'limi mazmuniga oid qarashlari [1; 2], Lernerning ta'lim metodlarining didaktik asoslariga bag'ishlangan tadqiqoti [4] va G'oziyevning umumiy pedagogikaga oid qarashlari [6] nazariy tahlil uchun muhim manba bo'ldi.

Shuningdek, hamkorlikka asoslangan ta'limning tashkil etilishi va guruh faoliyatining pedagogik xususiyatlarini aniqlashda Johnson, Johnson va Holubec [8], Barkley, Major va Cross [11] tadqiqotlaridan foydalanildi. Mazkur manbalarda kichik guruhlarda ishlashni shunchaki o'quvchilarni bir joyga to'plash sifatida emas, balki aniq maqsad, individual mas'uliyat va o'zaro hamkorlikka asoslangan faoliyat sifatida tashkil etish zarurligi ko'rsatiladi. Tadqiqotning asosiy obyekti 5–6-sinf ona tili darslarida o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish jarayoni, predmeti esa ushbu jarayonda kollaborativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning metodik imkoniyatlaridir.

Natijalar. Nutqiy ko'nikma o'quvchining til birliklaridan amaliy foydalanishi, o'z fikrini og'zaki va yozma shaklda ifodalashi hamda kommunikativ vaziyatga mos ravishda nutqini tashkil eta olishi bilan bog'liq. Ona tili ta'limida nutqiy faoliyatni tinglab tushunish, o'qish, so'zlash va yozish yo'nalishlarida rivojlantirish maqsadga muvofiq.

Mazkur ko'nikmalar bir-biridan butunlay ajralgan holda shakllanmaydi. Masalan, o'quvchi matnни o'qiydi, uning mazmunini tushunadi, matn yuzasidan o'z fikrini bildiradi, boshqa o'quvchining fikrini tinglaydi va yakunda o'z fikrini yozma shaklda ifodalashi mumkin. Shuning uchun nutqiy ko'nikmalarni

rivojlantirishda integrativ yondashuvdan foydalanish muhimdir. Ona tili ta'limiga oid zamonaviy tadqiqotlarda ham tinglash, o'qish, so'zlash va yozish ko'nikmalarini o'zaro bog'liq holda rivojlantirish zarurligi ta'kidlangan [12].

Kollaborativ ta'limning asosiy xususiyati o'quvchining o'quv jarayonidagi faol ishtirokidir. Guruhda ishlash jarayonida o'quvchi o'z fikrini boshqalarga tushuntirishi, savol berishi, javobni tinglashi, fikrga qo'shilishi yoki unga qarshi dalil keltirishi mumkin. Shu sababli bunday faoliyat nutqdan foydalanish uchun tabiiy ehtiyojni yuzaga keltiradi.

An'anaviy savol-javobda bir o'quvchi javob berayotgan vaqtda sinfdagi qolgan o'quvchilar ko'pincha tinglovchi rolda qoladi. Kollaborativ topshiriqda esa barcha o'quvchilar ma'lum darajada kommunikativ faoliyatga jalb qilinadi. Ayniqsa, guruh a'zolariga alohida vazifalar berilganda individual ishtirokni ta'minlash imkoniyati ortadi.

Kollaborativ ta'lim bo'yicha tadqiqotlarda o'quvchilarning kichik guruhlarda birgalikda ishlashi akademik faollik, motivatsiya va o'zaro munosabatlarni qo'llab-quvvatlashi mumkinligi ko'rsatilgan [8]. Til ta'limi kontekstidagi zamonaviy tadqiqotlar esa hamkorlikdagi faoliyat o'quvchilarning kommunikativ faolligi va til ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkinligini ko'rsatmoqda [9; 10].

5–6-sinf o'quvchilari uchun kollaborativ topshiriqlar

5–6-sinf o'quvchilari bilan ishlashda topshiriqlar yosh xususiyatlariga mos, aniq va bosqichma-bosqich tashkil etilishi kerak. O'quvchidan birdaniga katta hajmdagi mustaqil nutq talab qilish o'rniga, dastlab juftlikdagi, keyin kichik guruhdagi va yakunda umumiy sinf oldidagi faoliyatga o'tish maqsadga muvofiq. Masalan, "O'yla – juftlikda muhokama qil – guruhga taqdim et" modeli asosida o'quvchilarga matn yuzasidan savol beriladi. Dastlab har bir o'quvchi o'z fikrini mustaqil tayyorlaydi. Keyin juftlikda fikr almashadi. Shundan so'ng ikki juftlik bir guruhga birlashib, umumiy javobni ishlab chiqadi. Yakunda guruh vakili xulosani sinfga taqdim etadi. Bunday faoliyatda o'qish, fikrlash, tinglash va so'zlash bir jarayonda amalga oshadi.

"Jigsaw" usulida matn bir necha qismlarga ajratiladi. Har bir guruh matnning ma'lum qismini o'rganadi va uning mazmunini boshqa o'quvchilarga tushuntiradi. Natijada o'quvchi nafaqat matnни tushunadi, balki o'zlashtirgan axborotini boshqalarga og'zaki yetkazishga majbur bo'ladi. Bu esa qayta hikoyalash, izohlash va mantiqiy bayon qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi.

Rolli topshiriqlar ham 5–6-sinf o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirish uchun qulay vositadir. "Kutubxonada", "Maktabda", "Do'konda", "Mehmon kutish", "Do'stlar suhbat" kabi vaziyatlar asosida dialog yaratish o'quvchiga til birliklarini tabiiy ham kommunikativ vaziyatda qo'llash imkonini beradi.

Hamkorlikdagi matn yaratish topshirig'ida guruhga ma'lum mavzu beriladi. Har bir o'quvchi matnning bir qismini shakllantiradi, keyin guruh a'zolari qismlarni birlashtirib, yagona matn yaratadilar. Ushbu faoliyatda yozma nutq bilan bir qatorda muhokama, kelishish va tahrirlash ko'nikmalari ham rivojlanadi.

"Tahrirchilar guruhi" topshirig'ida o'quvchilarga imloviy, grammatik yoki uslubiy kamchiliklarga ega bo'lgan matn beriladi. O'quvchilar xatolarni aniqlaydi, ularning sabablarini muhokama qiladi va matnning to'g'rilangan variantini yaratadi. Bunday faoliyat grammatik bilimlarni amaliy nutq bilan bog'lash imkonini beradi.

Muhokama. Nazariy manbalar tahlili kollaborativ ta'limni ona tili darslariga joriy etishda bir necha metodik shartlarga rioya qilish zarurligini ko'rsatadi.

Avvalo, kollaborativ ta'limni oddiy guruhli ish bilan tenglashtirish mumkin emas. O'quvchilarni guruhlarga ajratishning o'zi hamkorlikni ta'minlamaydi. Guruhdagi har bir o'quvchining vazifasi, javobgarligi va umumiy natijaga qo'shadigan hissasi aniq bo'lishi kerak. Johnson, Johnson va Holubec ham samarali hamkorlik uchun ijobiy o'zaro bog'liqlik va individual mas'uliyatning muhimligini ko'rsatadi [8].

Ikkinchidan, topshiriqning o'zi nutqiy faoliyatni talab qilishi lozim. Masalan, "Matnni o'qing va savollarga javob bering" topshiriq'i o'quvchining individual faoliyatiga ko'proq yo'naltirilgan bo'lishi mumkin. Uni "Matnni o'qing, guruhda uchta asosiy fikrni aniqlang, har bir fikrni asoslang va guruh nomidan taqdim eting" shaklida tashkil qilish esa o'quvchilarning o'zaro muloqotini kuchaytiradi.

Uchinchidan, guruhdagi o'quvchilar o'rtasida vazifalarni taqsimlash muhim. Masalan, bir o'quvchi matn mazmunini umumlashtiruvchi, ikkinchisi savol beruvchi, uchinchisi javoblarni qayd etuvchi, to'rtinchisi esa taqdimot qiluvchi sifatida faoliyat yuritishi mumkin. Keyingi topshiriqda rollar almashtirilishi kerak. Bu usul ayrim o'quvchilarning doimo faol, boshqalarining esa passiv bo'lib qolishining oldini olishga yordam beradi.

To'rtinchidan, o'qituvchining roli o'zgaradi, ammo uning ahamiyati kamaymaydi. O'qituvchi topshiriq maqsadini belgilaydi, guruhlarini tashkil etadi, faoliyatni kuzatadi, zarur hollarda yo'naltiradi va yakuniy baholashni amalga oshiradi. Shuning uchun kollaborativ ta'lim o'qituvchining darsdagi faoliyatini kamaytirish emas, balki uni tashkilotchilik va metodik boshqaruv yo'nalishiga o'tkazishni anglatadi. Beshinchidan, kollaborativ faoliyatni baholashda faqat guruhning yakuniy mahsulotiga emas, individual o'quvchining

ishtirokiga ham e'tibor berish zarur. Chunki nutqiy ko'nikma individual xususiyatga ega. O'quvchi guruhning umumiy javobida qatnashgan bo'lsa-da, uning shaxsiy nutqiy faolligi alohida kuzatilishi kerak.

Nazariy tahlil asosida 5–6-sinf ona tili darslarida kollaborativ ta'limni quyidagi ketma-ketlikda tashkil etish tavsiya etiladi:

Birinchi bosqich — individual tayyorgarlik. O'quvchiga mavzu, matn yoki muammoli savol beriladi. U qisqa vaqt davomida o'z fikrini shakllantiradi.

Ikkinchi bosqich — juftlikdagi muloqot. O'quvchilar o'z fikrlarini sherigiga tushuntiradi va sherigining fikrini tinglaydi.

Uchinchii bosqich — guruh muhokamasi. Juftliklar kichik guruhlarga birlashib, umumiy javob yoki mahsulot yaratadi.

To'rtinchii bosqich — taqdimot. Guruh vakili umumiy fikrni sinfga bayon qiladi.

Beshinchii bosqich — savol-javob. Boshqa guruh o'quvchilari taqdimot yuzasidan savollar beradi.

Oltinchii bosqich — refleksiya va baholash. O'quvchilar o'z faoliyatini va guruhdagi ishtirokini tahlil qiladi.

Ona tili darslarida quyidagi topshiriqlarni muntazam qo'llash mumkin:

Nutqiy ko'nikma	Kollaborativ topshiriq	Kutiladigan faoliyat
Tinglab tushunish	"Eshit va umumlashtir"	Matnni tinglash, asosiy fikrni aniqlash
O'qish	"Jigsaw"	Matn qismini o'qish va boshqalarga tushuntirish
So'zlash	"Fikrlar almashinuvi"	Fikr bildirish, savol berish, javob berish
So'zlash	Rolli o'yin	Dialog va kommunikativ vaziyatni ijro etish
Yozish	Hamkorlikdagi hikoya	Birgalikda matn yaratish
Yozish	"Tahrirchilar guruhi"	Matnni tekshirish va tahrirlash
Integrallashgan	"Matn tadqiqotchilari"	O'qish, muhokama, so'zlash va yozish

Bunday topshiriqlarning asosiy maqsadi o'quvchilarni shunchaki guruhda ishlatish emas, balki har bir o'quvchini maqsadli nutqiy faoliyatga jalb qilishdan iborat bo'lishi kerak.

Xulosa. Ona tili ta'limining muhim vazifalaridan biri o'quvchida tilga oid bilimlarni amaliy nutqiy faoliyat bilan bog'lash, uning o'z fikrini og'zaki va yozma shaklda aniq, izchil va maqsadga muvofiq ifodalash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Shu sababli zamonaviy ona tili darslarida o'quvchining faol kommunikativ ishtirokini ta'minlaydigan metodlardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi.

Nazariy manbalar tahlili kollaborativ ta'lim texnologiyalari ana shunday imkoniyatlardan biri ekanligini ko'rsatdi. Kollaborativ faoliyat jarayonida o'quvchi fikr bildiradi, boshqa o'quvchini tinglaydi, savol beradi, javob qaytaradi, o'z fikrini asoslaydi va umumiy xulosani

shakllantirishda ishtirok etadi. Shu jihatdan kollaborativ ta'lim nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun faqat tashkiliy shakl emas, balki o'quvchini faol kommunikativ faoliyatga jalb qiluvchi metodik vosita sifatida qaralishi mumkin.

5–6-sinf ona tili darslarida "Jigsaw", juftlikda fikr almashish, guruhli muhokama, rolli o'yin, hamkorlikdagi matn yaratish va o'zaro tahrir kabi topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning tinglash, o'qish, so'zlash va yozish faoliyatlarini o'zaro bog'lash imkonini beradi. Biroq bunday metodlarning samarasi ularning shunchaki qo'llanishiga emas, balki topshiriqning maqsadi, guruhdagi individual mas'uliyat, o'quvchilarning faol ishtiroki va o'qituvchining metodik boshqaruviga bog'liq.

ADABIYOTLAR

- G'ulomov A., Ne'matov H. Ona tili ta'limi mazmuni. Ona tili o'qituvchilari uchun qo'llanma. – Toshkent: O'qituvchi, 1995. – 128 b.
- G'ulomov A., Ne'matov H. Ona tili ta'limi mazmuni. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. – Toshkent: O'qituvchi, 1996. – 9 b.
- Ona tili fanidan o'quv dasturi. Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun. – Toshkent.
- Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. – Москва: Педагогика, 1981. – 186 с.
- Баркамол авлод – Ўзбекистон тараккиятининг пойдевори. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – Б. 4–19.
- Ғозиев Э. Умумий педагогика. – Тошкент, 2010. – Б. 221–222.
- Yo'ldoshev R. A., Mirjalolova L. R. Ona tili ta'limida kompetensiyaviy yondashuv: metodik qo'llanma. – Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, 2019.
- Johnson D. W., Johnson R. T., Holubec E. J. Cooperative Learning in the Classroom. – Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 1994. – 110 p.
- Sultanova D. S. Collaborative Learning: Enhancing Language Skills Through Peer Interaction. The Lingua Spectrum, 2025.
- Lopez B. D., Estremera M. L. Collaborative Learning Approaches to Promote Peer Interaction and Support among L2 Learners: A Systematic Literature Review. BRU ELT Journal, 2025.
- Barkley E. F., Major C. H., Cross K. P. Collaborative Learning Techniques: A Handbook for College Faculty. 2nd ed. – San Francisco: Jossey-Bass, 2014. – 448 p.
- Mambetova L. M. Ona tili darslarida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish. Proceedings of International Educators Conference, 2(8), 2023. – B. 79–81.
- Umurova R. Ona tili ta'limi jarayonida nutqiy kompetensiyalar ustida ishlash. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 3(6), 2025.
- Uteuliyeva M. I. Ona tili darslarida nutqiy kompetensiyani rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlarini tuzishda integratsiya masalasi. Uzbek Scholar Journal, 17, 2023. – B. 117–122.
- Gafurova Sh. A. Ona tili darslarida 6–7-sinf o'quvchilarni mantiqiy va kreativ fikrlashga oid nutqiy kompetensiyalarini lingvometodik rivojlantirish mexanizmi. Inter Education & Global Study, 2025, №3.
- Bektosheva D. Interactive and Collaborative Methods in Integrated Language Teaching. Yosh Olimlar, 2025.
- Allanazarova N. B., Atabekova S. A. Collaborative Learning in English Language Classrooms: Fostering Peer Interaction. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(5), 2025. – P. 246–249.
- Ducate L., Arnold N. Collaborative Learning. In: Stockwell G., Wang Y. (eds.). The Cambridge Handbook of Technology in Language Teaching and Learning. Cambridge: Cambridge University Press, 2025. – P. 263–280.